

zopet kaže, kako potrebno je, da ima kmet vedno dovolj gnojnice za rabo pripravljene. (Dal. prih.)

Nove postave.

O novi štempeljski postavi.

(Dalje.)

Kadar se ima štempeljska pristojbina odmeriti po dnarnem znesku ali dnarni vrednosti predmetovi, če ima pismo, pristojbini podvrženo, v sebi

1. več posameznih dajav, ravna se pristojbina po skupnem znesku posamesnih vrednosti;

2. glavno in zravensko ali postransko dajavo — po znesku obeh;

3. ponavljano, ali 10 let ne trpečo, po skupni vrednosti, za čas trpeža zračunani;

4. ponavljano, ali 10 let ali več trpečo, po deseterjem znesku letne dajave;

5. ponavljano za života ene osebe, ravno tako;

6. ponavljano za dveh ali več životov, po 15ternem letnem znesku;

7. ponavljano, vekovito, ali zavisno od obstanka, katerega društva ali zavoda, za nedoločen čas osnovnega, po 20ternem letnem znesku;

8. dajavo, na kateri drugi nedoločen čas ustanovljeno, po trojnem letnem znesku;

9. dajavo, kateri ni ustanovljen znesek, ampak samo nje najvišja izmera, po najvišji izmeri;

10. kadar ste dve pravici ali dolžnosti na izvoljo, po višjem, na izvoljo danem znesku;

11. pravo opravilo zastran cenljivih in necenljivih reči, po cenljivih, ako po njih pride večja pristojbina; ako bi pa po njih manja bila, tedaj se odmerja, kakor od pisem od necenljivih reči, to je, 50 kr.

Po lestvici se odmerja pristojbina samo za prvo pôlo; vsaka sledeča in vložna (Einlags-) pôla dobiva štempelj od 50 kr.; samo če bi že prva pôla imela manjši štempelj od 50 kr., jemlje se za vsako sledečo tisti štempelj, ko za prvo.

Pisma, ki imajo v sebi necenljive dajave, pravice in dolžnosti, plačajo od vsake pôle 50 kr.

Pod enim štempeljnom sme se samo eno pravno pismo pisati. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

O slovenskem naglasku ali akcentu.

Spisal Podgorski.

(Dalje.)

Razun naglasaka je pa pri našem slovenskem narodu v besedah mehko- ali ostro-kratko naglašanih v navadi še neko drugo poudarjanje, ktero upotrebljuje, da besede v nekem glasovnem primerju izgovarja. Ker je podobno pesniškemu ritmu, bom ga jaz imenoval ritmiški priglasek ali kratko ritem.

Mi Slovenci se delimo zastran ritma na dvoje: Eni se držimo bolj jambovskega, drugi bolj trohejskega ritma. Ta ritmiški priglasek je slabši od naglasaka, ter tega po navadi ne more premakniti; pokazuje pa svojo veljavo s tem, da pri trohejcih udarja z neko silo pred naglasek, pri jambovcih pa za naglasek, in da tako naglasek ali pritrdi ali oslabi.

Imenoval bi to udarjajočo silo v prvem slučaju ritmiško predglasje, v drugem pa ritmiško zaglasje.

Primeri naj to bolje razjasnijo.

1. V enosložnih besedah se ritem le malo pozna; vendar trohejci mehke glasove malo trje izgovarjajo, da

se človeku zdi, kakor da bi pri njih ritmiško predglasje zadevalo prvo polovico glasú; kakor da je na pr.: pòôt namesti poôt; rêp namesti reêp. Jambovcem je prva polovica glasú brezglasna. Morebiti da je ravno ritem kriv, da so se v nekih krajih mehki dolgi glasovi sčasoma poostrili: rêp, vrôč namesti rêp, vrôč.

Še manj razločka je v ostrih enosložnicah. Pa vendar se človeku dozdeva, kakor da bi tudi v teh trohejci bolj na prvo, jambovci bolj na drugo polovico glasú udarjali. Morebiti da je ravno odtod prišlo, da se ostri kratki glasovi nekod nemo izgovarjajo, na pr.: krûh, mîš (namesti krûh, mîš), kakor da je krû-êh, mî-êš (mî-ûš), dokler se drugod ti glasovi čisto razločno govoré: krûh, mîš.

2. V dvosložnih besedah bije ritem pri trohejcih na prvi, pri jambovcih na drugi slog. Na pr. po trohejski: glâ-âva li-îpa pri jambovcih pa glâvâ, lipâ.

Opomba. V družilniku devajo tudi jambovci ritmiški priglasek na prvi slog, na pr.: z zèno, pod lîpo, ter se ta njihov padež ujema s trohejskim imenovalnikom.

3. V trosložnicah, ako je naglašen prvi slog, pada ritem pri trohejcih na ta slog, ter naglasek pritrjuje; pri jambovcih pa na drugi slog, ter naglasek prvega sloga oslabljuje. Za primer vzemimo: bûtara, çûtara. Izgovarja se tedaj po trohejski: bû-ûtara, çu-ûtara; po jambovski pa bûtara, çûtara.

Ako je pa naglašen drugi slog, pri trohejcih ritem ali ostaja na istem slogu, ali odskakuje za en slog nazaj; pri jambovcih pada na konec.

Tako se govori petîca po trohejski: petî-îca ali pè-tîca; po jambovski pa petîcâ.

Tudi tukaj se jambovski družilnik: z bûtaro, s çû-taro, s petîco ujema s trohejskim imenovalnikom.

Kar se tiče krajev, to mi se vidi, da se kranjski Gorenci držé najčisteje jambovskega ritma; trohejskega pa Notranjci, Goričani, Primorci, Štajarci in hrvaški Slovenci. (Dal. prih.)

O porotah. *)

Govor dr. Tomana v deželnem zboru.

V 5. seji sedanjega deželnega zbora sem jaz, in z mano mnogo enako mislečih na vlado vprašanje zastavil: ali ona misli in kedaj misli deželnemu zboru vprašanje predložiti, ako bi bilo prav, da se v tej deželi porotne sodnije vpeljejo.

Temu vprašanju vzrok mi je bilo več opazk in besed ministrov v državnem zboru, posebno pa državnega gospod ministra, ki se je zastran tega prav določno izgovoril, in potem gosp. ministra pravstva v seji 2. julija 1861 in 2. majnika 1862, kjer se je očitno govorilo, da obravnava in posvetovanje o redu kazenskih pravnih v državnem zboru na to čaka, da poprej deželni zbori odločijo, da se porote vpeljejo ali da se ne vpeljejo. Pričakovati nam je bilo toraj, da bo slavna vlada še v sedanjih sejah z dotičnim vprašanjem pred deželni zbor stopila.

Vlada je meni in mojim podpiravcem na to vprašanje odgovorila, da naj zdaj takega predloga ne pričakujemo, da bo temveč red kazenskih pravnih poprej ustavni obravnavi predložen in da potem še le bo vprašanje o porotnih sodnijah na dnevni red deželnih zborov prišlo.

To me je napotilo, da sem izročil deželnemu zboru predlog o porotah, katerega hočem dostojno podpirati. Moj predlog se glasi: Slavni deželni zbor naj sklene:

*) Čeravno je ta beseda že menda znana vsakemu našemu bravcu, rečemo vendar še enkrat, da porote so sodbe, v katerih priseženi možje določujejo: ali je kakega pregreška ali hudodelstva toženi človek kriv ali ne, in potem še le sodijo sodniki.

„Gledé na to, da je z ozirom na omiko in družbene in politične razmere na Kranjskem zlo zlo želeti, da se vpeljejo porotne sodnije; ker je dalje živa potreba, da se sedaj veljavni red kazenskih pravnih na podlagi ustavnih pravil premeni, in ker je to slavna državna vlada že obljubila, naj deželni zbor vojvodine kranjske po §. 19. d. r. predloži:

„Slavna državna vlada naj, če je mogoče, že v prihodnjem državnem zboru predloži, da se ustavno obravnava red kazenskih pravnih s porotami za občne in velike privatne hudodelstva, kakor tudi za vse s tiskanimi spisi kazni vredne djanja.“

Za prvo posvetovanje o tem predlogu naj se izvoli odbor 5 udov.

Že pred sem omenil, da imam pravilno pravico ta predlog narediti že po smislu §. 19. d. r., in ker se o tem dvomiti ne more, nočem te pravice bolj natanko razjasnovati.

Tudi o njegovi bistveni znamenitosti hočem danes le toliko govoriti, kolikor mi se zdi o tej reči v deželnem zboru povedati potrebno.

Pri vsem tem pa vendar moram nekaj omeniti. Pravoslavci in državniki so v ustavnih državah potrebo porotnic že davnej spoznali, one so po mojih mislih stariše, kakor ustave v sedanjem pomenu, ali saj izvirajo v življenji narodov iz vira tistih časov, v katerih se je pripuščala obravnava društva, ustanova socialnega življenja in presoja človeških djanj ljudem, odbranim starašinom ali pa voljenim po rojstvu, premoženji ali po takem, ki so se na drug način odlikovali.

Se le v poznejih časih, ko je vlada opravila takih sodnij prevzela, je prišla v njih roke ne samo samostalnost sosesk, temuč tudi sodništvo naroda v kazenskih zadevah.

Kar je toraj v državnih zadevah, državno oskrbnništvo, kar je samostojnost sosesk, kar je svobodnost v zakonodajstvu, to je v pravniških, sodniških zadevah vdeleženje naroda pri kazenski sodbi, to so porotne sodnije, namreč povračba pravic, ktere so prav za prav narodova lastnina.

Iz tega se lahko razvidi, da se pri vprašanji, ali naj se porote vpeljejo, gledati ne sme na narodovo omiko, temuč da so one dokonita pravica narodov, kakor prvotna pravica razsoj in najbolj naraven način, da se narod vdeleži pri sodbah kazni vrednih djanj.

Porote niso v tem smislu neobhodno z ustavo sklenjene; al jez si ne morem ustave, prave ustave misliti, da ne bi blagor državljanov z razvitkom in povzdigo omike, s podeljenjem narodnih pravic na mesto birokratičnih državnih uradov doseči hotla in da ne bi želela volji narodovi, kjer koli se ta razvijati hoče, toraj tudi v sodniških rečeh, ustreči, — take ustave, pravim, si ne morem misliti.

Utegnil bi mi kdo ugovarjati, da sem v prvi in tudi v drugi zadevi preveč rekel; zavračam take ugovarjavce s tem, da jih spomnim praktičnih Albionovih sinov (Angležev), ki imajo že več stoletij skušene ustavne naprave, ktere so težavno, po velikih bitkah in s preli-vanjem krvi dobili, opominjam ustave angležke, da se tamkaj izobražen možak v Londonu, da se tam cvet angležkega naroda, kakor v omiki zaostalo ljudstvo v veliki britanski državi dragocenega dara ustave in posebno porotnih sodnij razveseljuje. (Klic: Dobro!)

Ustava, ktera misli, da bo brez te naprave živela, ni iz pravega namena rojena in ne misli iz pravega namena uzdržati se; ona nima prave podlage, za druge ustavne pravila, ker so ravno porotnice v mnogih zadevah njihov ščit, pokrivalo in njih bramba. (Pravo!)

Zatoraj se pa tudi nahajajo v Ameriki, na Angležkem, v Holandii, Belgii, Italii in večidel tudi po Nem-

škem in v novejih časih se tudi na Rusovskem o vpe-ljanji porot posvetujejo. (Dal. prih.)

Lepoznansko polje.

Spomini.

(Konec.)

In tako je preteklo čvetero let. Prišla je zadnja skušnja, in razleteli smo se na vse vetre. Bilo nas je v celi šoli vseh vkup, fantov in deklet, 64, kakor sem že omenil, nas fantov v drugem razredu še ne 20. Iz-med teh sta dva duhovna postala (Bog Ti daj dobro Požárjev Miha!), eden je doktor zdravilstva, eden c. k. stotnik, eden c. kr. štibrar, eden dovršen pravnik in uradnik v Gradcu, dva sta spoštovana trgovca, eden v Gradcu, eden v Ljubljani, (srčno Te pozdravljam, ljubi France! leta 1849 sva se zadnjikrat vidila, ko je še ranjki Cene v Ljubljani bil), eden skrbni cerkovnik domače farne cerkve, eden pošten in gibčen šivarski mojster, eden žganjar in „fiaker“, eden pa, Bog se usmili! bil je berič — in je med — tolovaje šel; eden, Jaka Justin, ki so mu bili rajni tehant stric, je v Savi utonil, ravno dva dni pred, ko bi bil imel v Celje iti, drugi so kmetje in posestniki, — pa še enega moram opomniti, ki me je v šolo vodil, pozneje služil pri nas, me peljal v Gradec itd., mi zmirom udan prijatelj bil, in žalostno smrt storil na Laškem, kjer ga je v Milanu na straži stekel pes ugriznil. — Mirno spi, Osojnikov Jurče!

„Kje so časi, kje so dnovi,
Ko smo, Slave mi sinovi
Vedno bili združeni?

— — — — —
Če grobovi se odprejo
Deleč unkraj nam za mejo,
K njim prijatli! romajte;
Pojokajte na gomile
Solze britke, srčnomile
Na košice bratovske.“

Toman.

In vakance so tudi prešle, kakor vse vesele leta, — saj so komaj tri tedne trpele. Dobili smo mojškro, šivarja in čevljarja v hišo, in merili so mene in po meni po dolgem in širokem, ali resničneje: po kratkem in tankem, al ne novo perilo, ne obleka in ne obutev me ni nič prav veselila. In prišel je tudi zadnji dan, in poslovil sem se pri preblagem stričku in prelubi teti in sestrični eni, — eno so mi že dve leti pred pokopali; — gosp. tehant so mi dali krstni list, g. učenik spričo, zdravnik osepniški list, šel sem h gosp. kaplanu, h Pumerici, stopil še v konjsko štalo in pogladil brado prijatla kostruna, Šermon je pred svojim hlevčekom še tudi s kodrastim repom migal — in žalosten sem taval memo pokopališča domú. Pozdravil sem še rajne babice, rajniga brata, Ančikin in Jakatov grob. Doma so mati tiho skladali moje ropotije v skrinjo, mi kazali vse, kje je in koliko je vsake sorte, mi napisali vse na listek in ga pripiknili znotraj na pokrov. Potlej sva še drugo skrinjico nabasala s potico, s plečeto, s hruškami, jabelki, kostanjem in lešniki, ki sem jih domá nabral, pa mislim, da je bilo solz saj toliko zraven kot lešnikov, če ne — še več.

Potlej sem šel vèn h kozolcoma in oziral se gori proti goriam — branje je že minulo in žalostni vno-gradi so bolelasto rumenkali, — na Polčici in Sremču, proti botru Zavišku in Kovaču, s katerim sva vkup mandeljce (senice) lovila in mi je tak lep fičefal in bezgove kletke naredil, proti Kremenu in Libni in tje čez Savo čez Leskovec in Kostanjevico do daljne sive uskoške gore, in — — — — —

Zvečer sva z materjo še enkrat šla v družinsko hišo doli; ogrnili so mi nov plajšč, do tistega večera

ali Srba govoriti. V čem tedaj ta razloček obstoji, to hočem zdaj povedati. Ali v ta namen moram najpred posebej nekoliko o hrvaško-srbskem naglasku spregovoriti.

Med Hrvati in Srbi vladata, kakor pravi že omenjeni Anton Mažuranič v svoji slovnici dva glavna naglaska: čakavski in štokavski. Al tudi ona dva se ne ločita eden od drugega po teži in meri, ampak samo v načinu, kako se naglasek premiče. Glavni razločki v tem obziru so:

1. V čakavskem narečju, ki se neki govori po Istri, hrvaškem Primorju, po Dalmaciji, po Črni gori, in celo po nekih krajih Srbije, ostaja mehki naglasek in ostri kratki vselej na svojem mestu in nikdar ne odskakuje nazaj. Tedaj: vòdà, glāvā, jèlèn, jezìk, Božìč, kovačìč; ali nikdar: vòda, gláva, jèlen, jèzik, Bòžič, kovàčič.

2. Ostri dolgi odskakuje v čakavskem narečju za en slog od konca. Tedaj: kòren, večer, pòmoč, nà mòst, nà stràn, dō mrāka. Nasproti

3. v štokavskem narečju, ki se govori neki najčisteje po Bosni in Hercegovini, odskakujeta tako mehko, kakor ostri kratki vselej za en slog nazaj, kakor mehki, samo ako imata kam. Tedaj vselej: vòda, gláva, jèlen, jezìk itd.

Mehki glas na koncu, ako nima kam odskočiti, izgovarja se ostro. Na pr.: kràlj, kríž, namesti kràlj, kríž, bōb in bób namesti čakavskega bōb. Ali v drugem padežu samo: králja, kríža, bōba.

Ostri dolgi odskoči vselej, ako ima kam, najpred ko ostri kratki, in potem še za en slog, ko mehki. Na pr.: mōč, pōmoč, nà pomoč; praviti, pōpraviti.

Tudi ostri v enosložnih besedah, ki je postal iz mehkega skače kakor ostri kratki. Na pr.: nà križ.

To so glavne razlike med čakavskim in štokavskim narečjem.

Kar se tiče ritma, drži se štokavsko narečje menda po večem trohejskega. Zastran čakavskega ritma se ne morem izreči, ker sem to narečje premalo slišal govoriti. Ali kakor Anton Mažuranič trdi, govori se malo kje bodi čakavski, bodi štokavski naglasek čist, ampak se meša eden z drugim; samo da v enem kraju to, v onem pa oni naglasek prevaguje.

Ako primerimo te dve narečji z našim slovenskim, to vidimo, da se naš naglasek suče v sredi med njima dvema.

Mi izgovarjamo neke besede po čakavskem, druge po štokavskem naglasku, in služimo se neki trohejskega, neki pa jambovskega ritma.

Od čakavcev se ločimo v tem, da pri nas ostri kratki in končni mehki naglasek odskakuje; pri njih pa ne; od štokavcev pa v tem, da pri nas ostri kratki ne odskoči, kakor pri njih, vselej, kadar bi mogel.

Razločujemo se pa še v neki posebnosti od njih dveh obeh, namreč v tem, da nam v nekih enosložnih ostronaglašanih besedah naglasek rad prestopa s korena na padeževo pritekline. Na pr.: Bóg-Bogá, dóm-domú, lép, lepí, lepó, kóst-kostí itd.

Meni se dozdeva, da je tega preskoka kriv jambovski ritem, ker trohejci govorijo: Bóga, dóma, lépo; in tudi pri jambovcih se povrača naglasek nazaj, kadar se kak predlog spred postavi. Tako: od Bóga, od dóma, s dóma ali od dōmu, s dōmu (z dómъ). Brez dvojbe so v začetku tudi padežove pritekline imele svoj naglasek: dóm-ŭ pa je tako s pomočjo ritma končni naglasek prevagnil.

Opomba 1. Nemci govorijo samo ostri naglasek; mehkega ne poznajo. Al Slovenec, kadar po nemško govori, in tega razločka ne vé, naglašuje nemške besede po svoje, in rabi po svojem blagoglasje zdaj mehki zdaj ostri naglasek. Po tem vsacega Slovenca, ki nemški

govori, že od deleč lahko spoznaš, da je vendar le Slovenec.

Opomba 2. Rusi, mi se vidi, naglašujejo sploh, kakor Čakavci. (Konec prih.)

O porotah.

Govor dr. Tomana v deželnem zboru.

(Dalje.)

Ustava avstrijska 4. sušca 1849 določuje v §. 103 s kratkimi pa tehtnimi besedami, da imajo biti sodniške obravnave očitne in ustmene, pa določuje tudi zatožbino pravdo in porote tako obširno, kakor sem jih jaz nasvetoval, namreč porote v občnih, v velicih in tiskarnih hudodelstvih ali prestopih. Ko je ta naprava po ministru, ki je sedaj na čelu Avstrije, ustavljena bila, je ta minister pravstva ustanovo porot pri Njih Veličanstvu cesarju s temi besedami podpiral: „Noben del pravice ne potrebuje tako natančnega predelovanja, kakor ravno kazenska obravnava. Vašega Veličanstva vladi je naloženo, take premembe zakonodajstva vpeljati, kakoršnih pravica v kazenskih obravnavah potrebuje, če hočemo zadostiti velikemu napredku in tirjatvam vednosti in posebno ustavnemu življenju.“

S tako določnimi, s tako krepkimi besedami je takratni minister pravstva porote v Avstrii zagovarjal in tudi vpeljal. Skušnja je učila, da so se porote veliko bolj utrdile in ukoreninile, kakor se je pričakovalo. Po ti skušnji se je pričakovalo, da bodo one za nedolžne preganjance in za politične zatožence milo zavetje, in da se bodo njih korenine tako zarastle v srca avstrijskih narodov, da jih nobena moč ne bode več mogla iztrgati.

Mislím, da bi se bilo to zgodilo, al prezgodaj je prišla takrat nevihta, mrzla grudnova nevihta v letu 1851 in je drevo iz tal izrovala. Naslednji čas je Bahova zima bila še bolj sovražna, da se to drevo ni več moglo vsaditi, — pa zdaj je prišla za Avstrijo zopet mila spomlad; v nji sije zopet solnce svobode, in mi smo našli — reči moram, veselimo se zastran te reči — na vrtu, kjer se drevesa avstrijske svobode sadijo, tistega moža vrtnarja, ki je bil takrat vsadil drevesce porotnih sodnij. Pričakovali smo, da bo on ne le ostale drevesca prostosti zasadil in gojil; pričakovali smo posebno, da bo ta mož drevesce, katero je pred njim nevihta izrovala, zopet vsadil in ga tako zavaroval, da ga nobena nevihta zatreti ne bo mogla. (Pravo, pravo!) Ta nada se nam pa v ustavi ni spolnila. Upajmo, da pomanjkljivosti in zadržki, kateri se zavolj razmer Avstrije proti vpeljavi porot naštevajo, ne bodo dolgo več podpore imeli pri vladi, če nam ravno besede gospoda državnega ministra, ktere je govoril v 95. seji državnega zbora, nekako up kalijo. Rekel je takrat: „Zopet moram zagotoviti, da ima vlada trdno voljo, to napravo utelesiti, in da to svojo voljo ni mogla drugače pospešiti, kakor s tem, da je v načrtu kazenske obravnave porote upotreabila“, pa dalje je v svojem govoru rekel: „vlada je svoje prepričanje očitno razodela, da naprava, ktera se mora tako zelo ujemati z okolinostmi narodov, tudi različno obravnavo tirja. Po stopnji omike in narodnih okoliščinah se ima to vprašanje rešiti. Ne more se ta reč vpeljati, dokler niso osebe, ktere bo vlada poprašala, namreč deželni zbori raznih kraljestev, svojega mnenja o porotah razodeli.“

Prve besede nam obetajo porote, druge pa nam tako rekoč upanje, da se vpeljejo, jemljejo, kakor tudi skušnja kaže. Prašali smo, ali se nam obljuba spolnila ne bo; — odgovor nam upanja ne daje.

Že iz tega in iz drugega vzroka, da se namreč ravná vpeljava porot po stopnji omike, po narodih raznih kraljestev in dežel in da so narodne zadeve v Avstrii take,

da stanuje skoraj v vsaki deželi ne po en narod, temuč mnogo narodov, že zavoljo tega pravim, nam ni nič dobrega v tej reči pričakovati.

Če se mora toraj vpeljava porot po takih okoliščinah ravnati, prosim naj mi se toliko časa dovoli, da nekaj teh dozdevnih zadržkov, ki se očitujejo, pretresem in njih neveljavnost dokažem.

Pravijo, da se po narodovi omiki ravna potreba, primernost in korist porotnih sodnij.

Že sem rekel, da so narodi večidel že v najstarejih časih porote imeli; da je bila najprva, najprostejša, najnaravnejša razsodba kazenskih in političnih zadev razsodba po voljenih možéh.

Tako je bila pri germanskem in tudi pri slovan-skem narodu in še sedaj se nahajajo v nekterih hribih pri Slovencih prostovoljne domače sodnije, kjer se manjši stvari ob nedeljah pod lipo po voljenih starašinah ali pa umetnih možéh presojujejo.

Sploh se ne tirja od porot, da so priseženi možje pravoslovci (zvedenci v pravoznanstvu) in posebno omikani možje; bistvo porot je sodba obdolžencov po možéh njihovega stanú. Prvo, kar se od porotnikov tirja, da imajo srce za pravico in resnico, in to za pravico in resnico občutno srce, gospôda moja! je pri prostem narodu bolje ohranjeno, kakor pri tistem narodu, čigar stanovi so si sedanjó omiko še le prilastili. (Pravo, prav dobro!)

Za to ni družega potrebno, kakor umno spoznanje dogodbe in njenih okoliščin, ktere vediti je potrebno, da se razsodi: ali je djanje, ktero se preiskuje, zares kazni (štrafenge) vredno ali ne. Ta zmožnost pa, to živo čutje pravice in tak razum se ne more ljudstvom sploh, tudi ne avstrijskim narodom, in ne našemu bistroumnemu in pravicoljubnemu ljudstvu odrekovati. Mi ne moremo v naši deželi porot zato zavreči, da rečemo, narod je še premalo omikan, zato naj se ne vpeljejo porotne sodnije. (Pravo, pravo!) Če bi se sèm ter tje hotlo premalo omike očitati, tirjam jaz za naš narod, ki v državljanskih in kazenskih zadevah toliko pravega mnenja in čutja pravice kaže in tudi v resnici ima, porotne sodnije. Vzrok, ki smo ga ravno sedaj premišljevali, posebno pri nas nikakoršne veljave nima.

Drugo, kar se je ugovarjalo, se je brž ko ne ugovarjalo zavoljo narodnih in političnih zadev posebno ene dežele. Ta dežela, kraljestvo česko, v katerem $\frac{3}{5}$ Čehov in $\frac{2}{5}$ Nemcov stanuje, ne sme vzrok biti, da se porote ne vpeljejo v Avstrii in ne vpeljejo v tej deželi. Hočem toraj sedaj overe od národne strani ob kratkem pretresati, in naštel bom prigodke, ki se pripetiti zamorejo v deželah, v katerih različni narodi prebivajo. Znalo bi se na Českem primeriti, da bi stal Slovan pred nemškimi, Nemec pred slovanskimi porotniki, ali da bi stal Slovan ali Nemec pred priseženimi možmi svojega naroda, ali pa eden izmed teh dveh pred možmi obojnega jezika.

Če je toraj zatoženec pred možmi svojega naroda, se samo po sebi razume, da je reč pravična. Tudi tisti ne morejo nič ugovarjati, kateri pravijo, da je národna različenost na poti vpeljavi porotnih sodnij, ker po tem takem bojo zatoženci in sodniki enega naroda.

Kar se tiče drugega, če so namreč zatoženec in porotniki različnih národnost, bi poprašal: ali je to resnica, da se avstrijski narodi sovražijo? ali je to res, da se črtijo, ali da je le domišlija nekterih ljudi, ki zdražbe delajo med narodi. (Pravo, pravo! prav dobro!) Gospôda! morem in moram reči, da ne, če kdo reče, da se avstrijski narodi pisano gledajo. (Pravo, pravo! prav dobro!) Take razprtije ni, in če bi tudi bila, jo mora temelj državnih postav — postava enakopravnosti — poravnati; ona mora tej razprtii konec storiti, in jo

v prijateljstvo premeniti. (Pravo, dobro!) Razprtije se zamorejo le takrat napraviti, ako en narod družega zatira. (Resnica!) To pa ne bi bilo pravično, ker imamo glavno državno postavo enakopravnosti. Le tisti, ki zamorejo pozabiti glavne državne postave, morejo v različenosti narodov zapreke najti, da se porote ne vpeljejo. (Dalje prihodnjič.)

Lepoznansko polje.

Slava in ljubezen.

Novela.

(Dalje.)

In tako nastopi leto 1812. Silni Napoleon pripravljaj in oboroževal se je že mesca aprila za pot proti severju. Poglavarstvo zavoda „La fleche“ dobilo je po njem nalogo, naj se učenci nemudoma nenavadnemu izpraševanju podvržejo, da se najboljši izmed njih koj vvrstijo kot častniki v vojsko. Tako je tudi bilo. Spraševanja, katerim je predsedoval Napoleon sam, bile so in odlični spraševanci koj imenovani kot častniki. Ivan Kuljanič s še tremi ali štirimi součenci odlikoval se je sosebnó pri ti priliki, ter je bil posebno pohvaljen, kajti car sam, kteremu je zali in jako izobraženi Ivan zlo dopadel, stopi k njemu, poteplja ga z roko po rami, pogleda ga s svojimi bistrimi očmi, ter kratko popraša, želi li stopiti v topništvo „artillerie volant“ imenovano, ktero je ustanovil car sam in ki je bilo sosebnó na glasu. Ivan, nekako pretresen, zraven pa vès navdušen posebne cesarske milosti, radostno poprosi za to čast, in koj drugi dan kinčili so ga zlati epuleti (častne znamenja na ramah) topniškega lajtnanta. — Da je bila ta čast posebno velika za Ivana, tega ni previdil le samo on, temuč vsi njegovi dosedanji poglavarji in tovarši, kateri so se tega srčno radovali.

Ivan je brž potem — konec mesca aprila — prosil odpusta (urlaub) za tri nedelje, da bi šel domú obiskat milo mater svojo. Prošnja ta mu je bila izpolnjena s poveljem, da se potem, bodi si kjer koli, pridruži „arriere-gardi“ (zadnji straži) velike armade francozke, ki se je imela v malih dneh vzdigniti na pot proti Nemčii. In tako je popotoval Ivan po kopnem do Marselja, od tam pa po morji do Reke, in akoravno je hitro hodil, mislil je vendar, da jaha na polžu. Pa da bi v oni dôbi bile že tudi železnice in parobrodi, gotovo zdelo bi mu se bilo popotvanje prekasno; kajti tudi hitrost teh iznajdb novejšega časa ne bi bila v stanu vstreči krilatim željam in mislim presrečnega Ivana. Al to hrepenenje njegovo bilo je v vsem naravno; zakaj dve leti in pol minulo je bilo, kar ni vidil matere svoje, Ivanke, Blagajča, starega Marka, groba svojega nepozabljivega očeta, prijetne vasí in okolice milega svojega doma tam v podnožji visocih juliških planin. Vedno si je po poti predstavljal, kako se doma vsi obveselili bodo, viditi ga nenadoma, pa še kot lajtnanta glasovitega topništva, — in to po posebnem odlikovanji cesarjevem. Ko je tedaj dospel po morji do Reke, najel si je nemudoma voz, pa hajd po prekrasni Lojzini cesti proti domu svojem.

Ivan je sedel vès zamišljen na vozu in vedno gledal le naprej, ne oziraje se na pusto in s kamnjem obsuto grobniško polje, ki se blizo Reke razprostira ob omejenih cestih. Ni se nazaj ozrl pri Jelenjah, da bi še enkrat od tod pogledal modro-zeleno morje v žlebu kvarnerskem; ravno tako tudi ni opazoval divje romantičnosti narave vrh Osoja, ktero mesto je na ti poti najviša planina, 3000' nadviš od površja morskega. Za vse to — vsakemu drugemu popotniku toliko znamenito — se zdaj Ivan ni pečal, kajti njegove misli hrepenele so le na-